

Visoka turistička škola strukovnih studija
Beograd, 2013/2014.

Predmet: **TURISTIČKO VOĐENJE**

Predavanje 2

Koncepti o ulozi turističkog vodiča

Dr Branislav Rabić

Uloga turističkih vodiča

- Evidentirano u literaturi:

16 uloga (Zhang & Chow, 2004);

10 uloga (Black & Weiler, 2005).

Najvažnije uloge turističkog vodiča

- 'Ambasador'
- 'Amortizer'
- Čuvar turista
- Glumac
- Informator
- Katalizator
- Kulturni broker
- Medijator
- Organizator
- Posrednik
- Preprodavac
- Prevodilac
- Prodavac
- 'Šaman'
- Učitelj
- Vođa.

Koncept uloga i poduloga vodiča (Holloway, 1981)

- Uloga vodiča još uvek nije institucionalizovana.
- Uloga je složena i sastoji se iz niza 'poduloga': 'Davalac informacija i izvor znanja'; 'Učitelj ili instruktor'; 'Misionar ili ambasador'; "Zabavljač grupe"; "Prisni prijatelj, pastir i bolničarka' itd.
- Izbor uloge zavisi od vodiča i njegove percepcije svog posla, ali i od situacije.

Koncept uloga i poduloga turističkog vodiča (2)

- Uloga vodiča sadrži i 'glumačku' komponentu.
- Pojedini vodiči osećaju 'strah od pozornice', tj. tremu od nastupa, ali i zadovoljstvo kada osvoje 'tešku' publiku (aplauz).
- Vodiči podcenjuju ulogu 'zabavljača'.
- Konflikt između ličnosti vodiča i očekivane uloge: neki vodiči se 'izdvajaju' od grupe raznim rekvizitima i obeležjima (bedž, zastavica itd.).

Model dinamike i strukture uloge vodiča (Cohen, 1985)

- Poreklo uloge turističkog vodiča
- Danas dva osnovna tipa vodiča:
  - 'Izvorni' vodič (planinski, rafting, safari)
  - Profesionalni vodič (masovni turizam, uglavnom u urbanim uslovima)
- Izvorni vodič radi na periferiji turističkog sistema i doprinosi stvaranju novih atrakcija, a profesionalni – u sistemu i deo je 'turističke birokratije'.

Istorijski razvoj (dinamika) uloge vodiča

Izvorni vodič

'Pathfinder' (Nalazač puta)

2.500 godina

Turistički vodič

'Mentor', 'Kulturni broker', 'Medijator'

Model dinamike i strukture uloge vođiča (3)

- Dve sfere uloge današnjih vođiča su **vođstvo** i **posredništvo**, koje imaju svoj unutrašnji i spoljni aspekt:
- Mogu se izdvojiti i posebno vrednovati 4 glavne komponente:
  - **Instrumentalna**
  - **Interaktivna**
  - **Socijalna**
  - **Komunikativna**

Shematski prikaz glavnih komponentata uloge vodiča

	Eksterno usmerena	Interno usmerena
1. Sfera vođstva →	(1) Izvorni vodič (primat: <i>instrumentalna</i>) a. usmeravanje b. pristup c. kontrola	(2) Animator (primat: <i>društvena</i>) a. upravljanje tenzijama b. integracija c. moral d. animacija
2. Sfera posredništva →	(3) Turistički pratilac (primat: <i>interaktivna</i>) a. predstavljanje b. organizacija	(4) Profesionalni vodič (primat: <i>komunikativna</i>) a. selekcija b. informisanje c. interpretacija d. 'fabrikovanje'

Dopuna modela Erika Cohena

- U slučaju *nature-based* vodiča potrebno je uz vođstvo i posredništvo dodati i treću sferu uloge: **upravljanje resursom**.
- Spoljni aspekt: **motivator** (podstiče turiste da poštuju prirodu i obeshrabruje njihovo štetno ponašanje).
- Unutrašnji aspekt: **tumač prirodne atrakcije** (ukazuje na fragilnost prirodnih resursa i njihov značaj za lokalnu zajednicu).

Kritika modela Erika Cohena

- Zašto se 'fabrikovanje' smatra sastavnim delom uloge vođiča? Neetično ponašanje postoji i u drugim profesijama, ali se ne sagledava kao njihova komponenta.
- Podela na 'izvorne' i 'profesionalne' vođiče je striktna, dok u praksi većina vođiča predstavlja hibrid dve paradigme.
- Upitna je i teza o istorijskoj evoluciji vođenja, jer antički vođiči nisu bili samo 'nalazači puta', već i 'tumači' (mentori).

Kombinovana uloga profesionalnih vodiča

- McGrath vidi evoluciju uloge turističkog vodiča u vidu tranzicije od geografske uloge (nalazač puta) preko uloge mentora (kulturni broker) do uloge savremenog profesionalnog vodiča u kojoj su kombinovane prethodne dve.

Razvoj uloge turističkog vodiča

(Izvorni vodič)

(Vodič-učitelj)

(Interpretativni vodič) →

Vodič kao “nalazač puta”

Vodič kao “mentor”

Profesionalni vodič

Izrazito geografsko
poznavanje mesta koje se
posećuje

Izrazito kulturno
poznavanje mesta koje se
posećuje

Kombinuje elemente
“nalazača puta” i
“mentora”

**Fokus na
spoljni svet**

**Fokus na
unutrašnji svet**

**Fokus na spoljni i
unutrašnji svet**

PUSTOLOVINA
(PRIRODNI KONTEKST)

KULTURA
(URBANI KONTEKST)

BILO KOJI
KONTEKST

POKAZUJE

KAZUJE

NUDI ZNAČENJE

Uloge vodiča na bazi višestruke perspektive

Prema kome su vodiči odgovorni	Uloga vodiča	Opis odgovornosti
Turisti	Nalazač puta Vođa grupe Mentor Animator	Zadovoljava očekivanja turista (kuda da idu, koliko dugo da ostanu, šta da vide, kako da gledaju, šta da rade i kako da se odnose prema lokalnim stanovnicima).
Resursi u destinaciji	Tumač	Otkriva značenja, vrednosti i važnost lokalne prirodne sredine i kulture.
Lokalna zajednica	Predstavnik	Iskazuje gostoljubivost, neguje razumevanje.
Poslodavci	Prodavac	Doprinosi maksimiziranju ekonomskih koristi, projektuje određenu poruku ili imidž ili pomaže u ostvarenju neke političke svrhe.
Državne vlasti	P.R. predstavnik	
Vodiči (prema samima sebi)	Preduzetnik	Trudi se da ostvari maksimalni prihod ili poboljša sopstveni društveni status.

Zloupotreba turističkog vođenja

- 'Fabrikovanje'.
- Prevarna usluga.
- Politička zloupotreba.
- Maska za prostituciju.